

І
Г
О
Р

К
О
З
Л
И
К

СВІТОВА ЛІТЕРАТУРА

доби Середньовіччя
та епохи Відродження

«Картина світу»
Естетика
Поетика

АНТОЛОГІЯ ЛІТЕРАТУРНОГО МЕГАСВІТУ ДОБИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА ЕПОХИ ВІДРОДЖЕННЯ

Козлик І. В. Світова література доби Середньовіччя та епохи Відродження («Картина світу». Естетика. Поетика): Навчальний посібник [для студ. вищ. навч. закл.]. – Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2011. – 344 с. – [Бібліогр.: с. 235–291]

Літературознавчі курси покликані сприяти активному формуванню картини світу, продукуванню гуманітарних цінностей, гартуванню світоглядних принципів та ін. Вони працюють на втілення відомої формули К. Леві-Строса: «XXI століття буде сторіччям гуманітарних наук, або його взагалі не буде». Літературознавчі курси – вагома складова знань про людину та світ, про індивідуум і соціум, про буття та небуття.

Ці та багато інших онтологічних проблем перебували в активному полі суспільної свідомості доби Середньовіччя та епохи Відродження. Варіанти відповідей, які пропонувались літературою тих часів, не лише не втратили актуальності для нашого часу, а й ще здобули питому переконливість завдяки перевірці часом та історичному розвитку людства. До того ж література доби Середньовіччя та епохи Відродження стала своєрідним полігоном для апробації результатів різноманітних пошуків та експериментів, які багато в чому визначили розвиток власне мистецтва слова. Ось фактично й окреслені основні позиції, з яких І. Козлик пропонує сучасним студентам філологічних і гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів освіти, аспірантам, науковцям, учителям ще раз уважно переглянути сторінки літературного розвитку доби Середньовіччя та епохи Відродження в єдності світоглядного, естетичного та поетологічного рівнів.

У навчальному посібнику І. Козлика визначено історико-культурні часові межі доби Середньовіччя та епохи Відродження – рубіж III / IV – початок XVII ст. Така хронологія дещо відрізняється від уже усталених дат (V – XVI ст.), та все ж може бути прийнятною з огляду на специфіку періодизації «історії цивілізації (суспільної історії) та періодизацію історії культури й мистецтва, включаючи історію художньої словесності» (9).

Автор посібника бере до уваги не лише каузальні, а й іманентні закономірності еволюції світової літератури. У цій же площині визначається характер взаємозв'язків філософсько-естетичних і внутрішньо-літературних (жанрових, стильових) чинників.

При цьому обстоюється думка С. Аверинцева про те, що літератури Давнього Сходу та література Античності – «два різних шляхи, що з однієї точки розійшлися в різних напрямках» (12). Чудово унаочнює цю тезу зведена таблиця основних параметрів Античності (еллінська культурна традиція) та Сходу (близькосхідна культурна традиція Палестини, Єгипту, Вавилону) у світоглядному, естетичному та поетологічному вимірах (див.: 12–23). Така зведена таблиця наглядно демонструє онтологічну картину розвитку літератури, визначає суть теоретичної моделі красного письменства, вияви закону культурної спадкоємності, синтезує та систематизує загальні уявлення про типологічні подібності та диференційні ознаки в різноманітних регіонально-літературних виявах.

Загальна структура та композиція навчального посібника «Світова література доби Середньовіччя та епохи Відродження («Картина світу». Естетика. Поетика)» утілюють системно-аналітичний розгляд літературної еволюції означених періодів. Основу посібника склали два головних розділи:

“Література доби європейського Середньовіччя” та “Література доби європейського Відродження”. Упадає в очі акцентування уваги саме на європейських вимірах літературного розвитку згаданих періодів. Це певний алогізм, оскільки зміст конкретних підрозділів так чи так підпорядкований меті розгляду загальної світової літературної еволюції. До наведеного прикладу таблиці основних параметрів Античності та Сходу можемо додати ще підрозділи “Культурний обмін і взаємозв’язки між Заходом і Сходом за доби європейського Середньовіччя”, “Західноєвропейське Відродження і культура Сходу”, “Сфера взаємодії західної та східної поетичних традицій” та ін.

Страждають на зовнішній європоцентризм також інші структурні складові посібника. Так, перелік спеціальних досліджень, присвячених літературі доби Відродження, винятково “європеїзований”. У ньому не знайшлося місця навіть для загального бібліографічного розділу, який би охопив слов’янські літератури. А це теж значуща частина світової літератури. Зрозуміло, що зі своєю специфікою та деякими незбігами розгортання в історичному часі та в якісному наповненні відповідних періодів. Задля справедливості уточнимо, що всередині бібліографічних розділів виокремлюються тематично ланки студій, в яких так чи так висвітлюються питання національних особливостей літературного розвитку означених періодів. Наприклад, зустрічаємо бібліографічні рубрики “Культура Середніх віків і Україна”, “Народно-епічна література Західної Європи й Україна”, “Клерикальна література й Україна”, “Доба західноєвропейського Відродження й Україна”, “Італійське Відродження й Україна”, “Данте й Україна” та ін. Було б краще, якби ця рубрикація виносилась до змісту та одразу привертала до себе увагу. Уявлення про наповнення бібліографічного опису за такої умови більш об’єктивувались. Водночас, можливо, автор посібника навмисно не полегшує роботу реципієнта, запрошуючи його до сумлінного та ретельного знайомства з результатами копіткої праці.

Відзначимо наскрізне стремління автора навчального посібника чітко та вмотивовано викласти положення окремого та загального характеру. Свідчать про це не лише систематизація матеріалу в таблицях, а й ієрархічно структуровано подані ті чи ті типологічних рис. Прикладами можуть бути мотивації щодо виокремлення Відродження як самостійної культурно-історичної доби (111-114), перелік основних рис гуманістичної культури в медієвістиці (121-124) тощо.

Серед структурних і композиційних частин книжки завдяки вдалій збалансованості привертає увагу підрозділ “Художній простір у середньовічній літературі”. У ньому історико-літературний матеріал суттєво доповнюється теоретичними викладками та цікавими текстологічними ілюстраціями. За таким зразком можна було б вибудовувати зміст й інших підрозділів: через цитування окремих текстів або ж їх перекладів студенти б отримували змогу одразу ж наблизитись літературної сутності доби Середньовіччя та епохи Відродження.

На окремих сторінках трапляються прикрі та примхливі помилки, які (швидше за все) постали внаслідок стомленої уваги автора або ж дії “технічних капризів”. Хіба ж це не поштовх для подальшої праці та підготовки наступної розширеної та оновленої редакції посібника?

Однак указані та інші недоліки не притлумлюють головних позитивних рис навчального посібника “Світова література доби Середньовіччя та епохи Відродження (“Картина світу”. Естетика. Поетика)”. До них сміливо зараховуємо авторську ерудованість, культурологічну спрямованість подання матеріалу та його розташування в антропологічних вимірах. Сутнісного новаторства набуває поєднання історико-літературного та теоретично-літературного підходів у висвітленні матеріалу.

Важко також недооцінити значущість бібліографічних викладок, які дають змогу зорієнтуватись у наявності доступу до текстів в українських і російських перекладах, до спеціальних досліджень за тематичною та національною класифікацією, до підручників, загальних посібників та

хрестоматій. Добре, що після кожного розділу пропонуються питання для самоперевірки. Це не лише підтримує та концентрує увагу, а й забезпечує більшу амплітуду використання посібника – як в аудиторній, так і в позааудиторній роботі.

У посібнику ще вміщено “Додатки”, до яких входять “Тематична структура курсу “Світова література. Доба Середньовіччя та епоха Відродження”, “Словник”, “Показчик імен і назв творів”. Тематична структура дозволяє “варіативно організовувати індивідуальну роботу зі студентами, а також формувати тематику курсових, бакалаврських та магістерських робіт” (7). Словник подає дефініції та коментарі до деяких понять та постатей, інформацію про українських і зарубіжних учених-медієвістів ХХ – поч. ХХІ ст. Показчик імен і назв творів

систематизує матеріал за алфавітним принципом, відсилаючи до конкретних сторінок можливої зустрічі з інформацією про ті чи ті твори різних авторів.

Серед істориків, зауважимо, існує негласний показник розвитку їхньої наукової галузі: інтенсивність і значущість медієвістичних студій. Гадаємо, що літературознавча медієвістика також здатна виконувати роль якісного показника в загальному філологічному розвитку. Відрадно, що наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. українське літературознавство дедалі активніше звертається до спадщини доби Середньовіччя та епохи Відродження. Поряд з інтенсивними науковими дослідженнями зовсім не зайвими виглядають і видання, мета яких – популяризація літературної спадщини цих періодів та наближення її до сучасних гуманітаріїв.

Отримано 8 листопада 2011 р.

Олександр Волковинський
м. Кам'янець-Подільський

“...ВАШ ЛИСТ... ВОСКРЕСИВ МОЮ ДУШУ...”

Легка О. Життя – це любов (Еротичний роман у віршах Наталі Лівницької-Холодної): Монографія. – Львів, 2007. – 240 с. – (Сер. “Літературознавчі студії” Львівського відділення Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України. – Вип. 10)

“Ваш лист був мені великою радістю, він воскресив мою душу, яка вже майже вмирала”, – читаємо рядки листа Наталі Лівницької-Холодної до Ориси Легкої від 23 січня 1998 року [6, XII]. У них – прийняття поетесою того шляху людської й наукової рецепції дослідниці, що його сьогодні увінчує монографія “Життя – це любов”, присвячена поетичному феномену Н. Лівницької-Холодної. На матеріалі поетичних книжок “Вогонь і попіл”, “Сім літер”, “На грані”, “Перекотиполе”, “Остання дія” послідовно осмислюється ліричний простір Н. Лівницької-Холодної крізь призму еротичного мотиву. Сам мотив генералізується, осмислюється з погляду екзистенційного його значення для духовного буття ліричної героїні, він є твірним для всього спектра буттєвих й естетичних пошуків поетеси.

Виходу цієї книжки передувала тривала, сумлінна й копітка праця її авторки Ориси Легкої, кандидата філологічних наук, доцента кафедри української літератури ім. акад. М. Возняка Львівського національного університету імені Івана Франка. 1995-м

роком датується перша публікація О. Легкої про поезію Н. Лівницької-Холодної власне з погляду концепції еротичного роману у віршах [див.: 2, 148-152]. Після неї – багато статей у періодиці та окремі видання [див.: 3, 4, 5]. Упродовж роботи над книжкою